

---

---

# הַעֲרָכוֹת וְדַבְרֵי-בִקְרָת

---

---

## המשורר הבודד במועדיו

(על יוסף צבי רמון, בשנת העשור לפטירתו)

---

---

מאת אברהם ברודים

---

---

בשחר עלומיו, בימי העלייה השנייה (תרס"ט) הגיע י. צ. רמון לארץ. עסק בספרנות ובהוראה וכאן בנה לו ביתו כאדם וכמשורר. קרבוהו א. ז. רבינוביץ, ר' בנימין, י. ח. ברנר, ואשר ברש. שיריו, שהתחיל לפרסם, עוררו תשומת-לב בנעימתם המיוחדת, ביחודם. והנה בשנת תרפ"א, שנה שעמדה בסימן פורענות לשוב העברי, יצא י. צ. רמון מן המושבה פחת-תקוה לביקור בתל אביב הקטנה והסמוכה. את דרכו עשה ברגל ובלכתו לתומו הותקף ע"י ערבים, שפצעו אותו באכזריות. כך, איפוא, נשאר הרוס בגופו ובעל יסורים גדולים. מאז חל שינוי באורח חייו הרגיל. הוא פרש ממשפחתו, הרחיק מן הבריות וערך התבודדות במשך שלוש שנים רצופות בצפת. בעיר המיסתורין הסתגר בבית-כנסת האר"י ושקע בלימוד ה"זוהר" והש"ס. ואחר מכן עבר לירושלים והסתופף במחיצת הרב אברהם יצחק קוק, שנטה לו חסד ובהשראתו נדרש לכתבת חיבוריו-מסותיו על הנביאים ירמיהו, יחזקאל וישעיהו. עם זאת כתב שורת שירים, שזיעזעו בהמייתם הטרגית ויהי שונה ונבדל בקרב אחיו השרויים בספירת הפיוט. נהגו לענוד לו עטרת פייטן דתי, ירא שמים. אך דוק ותמצא גם יסוד חילוני-ארצי בעולמותיו המופלאים. מצויים אצלו אמרים המעוררים את תכלית הבניין והעשייה של עמלים במולדת. המשורר ששוטט בבתוך ערפל, צפה למרחקי עתידות האומה. אונן הסכיתה וקלטה «מאחורי פרגוד השכינה כי הכרמל והלבנון יחדשו הודם, כי עצי פרי למכביר יפרחו בערבה». ועם תחיית המכורה העתיקה חזה «עוד רם נכון לנו, לעם סגולה»:

נלהיב תורה מעל ללאומים —

היו לו התפרצויות־פתע, שבהם נתעלה פסוקו ונזדנק שירו. חבלי מכאוב וגלי רגש מסוער טילטלו את נפשו והוא, המאמין, ניתר תכופות והרס עיגולו בריתחה ובמחאה:

שחקים אבעט ובמזלותיהם זהב.

אך הבעיטה הנשנית וחזרת בצורות שונות, אינה אלא בבחינת איום בלבד, התקוממות לרגע קט. על שפת־ההומו רמזו לו תמיד אותות נעלמים והיטוהו לצד הפיוס. מול הספקנות המאפילה וקור החידלון קרא ושיווע:

אלהים, המטר אש עלי!

המשורר המעונה והדווי גמע בצמאו אש־חזון, אש־יה. בשילהוב שיכרונו נזדקפה קומתו הכפופה ובין נגידי־ארץ מקומו. הוא לא המיר יקוד־חזונו בכל הון: „חזון לא יזכר ולא יותן במחיר“ —

י. צ. רמון לא נכנע למהלומות גורלו והתעופף מעל למחשכי המתלאות. יסוריו נעשו לו כלפיד מאיר וקדוש. כנזיר התהלך ונפתל עם מדוחי התשוקות. בגבור הברידות ובהתנכל היאוש, גרש מפניו צללי כפירה והתאזר אמונה:

מעל לתקוה תקוה יש

וכנפיש לה.

ואני ידעתייה.

המשורר ניהן ברחיפת מרומים ובכיסופי דרוין. הוא נתן דרוור לציווחת נפשו ולא דיקדק בחוקי החריזה המקובלים. הד קדומים לדמי תפילתו ולמרי שאגתו. טעם פרקי תהלים לרבים ממזמוריו. הוא מסורתי ומודרני כאחד. לפיכך אין לתמוה, כי ספר שיריו הריפרזנטטיבי, „כתרים“, שהקדימו לו דברי־מבוא מאלפים יעקב רבינוביץ ואברהם קריב, יצא בשעתו (תש״ד) בהוצאת הספרים של „עם עובד“, המודרנה הזאת חיוב בה ושרשים לה. אצל רמון נצצו הדימויים והצירופים בעוצמת המתן הראשון. הסימבוליקה שלו הועלתה משכבות יסוד, ממקורות לא אכזב. יש ודברו כמו נעקר בגעש יצרים, כבחריגה מסוגר:

כאריה אזנק בערבות

אם הוד הלביאה אחרי.

תפוש כיסופי־חמדה נע הפייטן ובעיניו החולמות ראה איך

על תלתל נערה בוער האלהים

ואלהים — אהבה.

סמלים כגון אלה הלא הם מודרניים למופת!

אם יזדמן לנו שיר של רמון בלי חתימתו — נכירנו מיד. זהו הסימן היפה שהיה ונשאר בעל דיוקן עצמי ומורשתו הפיוטית היא נכס קיים. שהיה ונשאר בעל דיוקן עצמי ומורשתו הפיוטית והיא נכס קיים. אביע משאלה, שיקומו דואגים ב„מוסד הרב קוק“ או ב„מוסד ביאליק“ כדי להוציא ולהגיש לנו הוצאה חדשה ומושלמת של כל שירי המשורר המופלא הזה. יוסף צבי רמון, שהיה בודד במועדיו, פליאתו עוד תאיר אחריו לרבים, —

